

УДК 342.99.245

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.26.15>

ЗМІСТ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНИ

Галуцько Валентин Валентинович,
аспірант
(Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ, Україна)

В статті розкрито зміст правового забезпечення академічної доброчесності вищої освіти в Україні. Доведено, що це здійснення приватними та публічними суб'єктами аналізу системи необхідних і достатніх адміністративно-правових та цивільно-правових заходів. Воно здійснюється на основі реалізації норм права, правових доктрин, процедурних президентів, які у сукупності запобігають порушенню права інтелектуальної власності, формують у здобувачів освіти та науковців високий рівень етичних принципів, дають об'єктивну можливість застосовувати заходи юридичного впливу до порушників. Академічна доброчесність є запорукою гарантування якісних, самостійних робіт здобувачів освіти різного ґатунку та підняття особливо системи вищої освіти на новий рівень.

Зміст дотримання академічної доброчесності передбачає дотримання здобувачами освіти та науковцями усієї сукупності вимог розкритих у профільному Законі про освіту. Зроблено висновок що, правильне цитування та оформлення джерел має важливе проте вторинне значення. З'ясовано що, надання достовірної інформації про методики і результати досліджень це використання у наукових текстах таких джерел дослідження, які не підлягають сумніву, а методики та виведені не їх основі наукові результати є вірними. Наукове розуміння самостійного виконання навчального завдання - це здатність і одночасно обов'язок здобувача освіти відособлено від інших осіб, без сторонньої допомоги у відповідності до визначеної методики розв'язувати імовірні типові ситуації суспільного життя.

Доведено, що контроль у сфері правового забезпечення академічної доброчесності вищої освіти це перевірка наявності чи відсутності у наукових творах здобувача вищої освіти ознак академічної не доброчесності. Об'єктивне оцінювання результатів навчання педагогічними та науково-педагогічної працівниками - це теоретичні та практичні положення теорій підготовки вищої школи, а саме, успіх навчально-пізнавальної діяльності студента кількісними та якісними показниками, що виражають і фіксуються оцінками.

Ключові слова: академічна доброчесність, відповідальність, закон, зміст, освіта, плагіат, правове забезпечення.

CONTENT OF LEGAL SUPPORT OF ACADEMIC INTEGRITY OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Halunko Valentyn Valentynovych,
Postgraduate Student
(Research Institute of Public Law,
Kyiv, Ukraine)

The article reveals the content of the legal provision of academic integrity of higher education in Ukraine. It is proved that this is the implementation by private and public entities of the analysis of the system of necessary and sufficient administrative and legal measures. It is carried out on the basis of the implementation of the rule of law, legal doctrines, procedural presidents, which together prevent infringement of intellectual property rights, form in educators and scientists a high level of ethical principles, give an objective opportunity to apply legal measures to violators. Academic integrity is a guarantee of guaranteeing quality, independent work of students of various kinds and raising especially the system of higher education to a new level.

The content of observance of academic integrity presupposes observance by students and scientists of the whole set of requirements disclosed in the relevant Law on Education. It is concluded that the correct citation and design of sources is important but secondary. It was found that providing reliable information about research methods and results is the use in scientific texts of such sources of research, which are beyond doubt, and methods and scientific results derived from them are not correct. Scientific understanding of self-fulfillment of an educational task is the ability and at the same time the duty of the learner to separate from other people, without outside help in accordance with certain methods to solve probable typical situations of public life.

It is proved that the control in the field of legal support of academic integrity of higher education is a check of the presence or absence in the scientific works of the applicant of higher education signs of academic dishonesty. Objective evaluation of learning outcomes by pedagogical and scientific-pedagogical staff is the theoretical and practical provisions of theories of higher education, namely, the success of educational and cognitive activities of students by quantitative and qualitative indicators that are expressed and fixed by grades.

Key words: academic integrity, content, education, law, legal support, plagiarism, responsibility.

Актуальність дослідження. Кожне суспільне явище характеризується філософським змістом та сутністю. Не є виключенням із цього правила і правове регулювання забезпечення академічної доброчесності. Адже, повага і охорона права власності є невід'ємним чинником правової демократичної держави з розвинутим громадянським суспільством. При цьому треба підкреслити, що інтелектуальна власність потребує також, а у більшості випадків і посиленого захисту. Одним із видів охорони інтелектуальної власності та забезпечення моральності в начальному процесі є дотримання академічної доброчесності.

В останній час в українській науковій спільноті почали приділяти особливої уваги академічній доброчесності, що стало «камінням спотикання» і до сьогоднішнього дня. Саме академічна доброчесність є запорукою гарантування якісних, самостійних робіт здобувачів освіти різного ґатунку та підняття особливо системи вищої освіти на новий рівень.

Однак, слід зазначити, що до нині існують правові колізії як в науці, теорії права так і невідповідності щодо змісту у чинному законодавстві стосовно визначення складових академічної доброчесності. Крім того необхідно зазначити, що постійно виникають правозастосовні колізії в аналізовані сфері. Отже вказана проблематика потребує додаткового сучасного аналізу.

Аналіз останніх досліджень. В дослідження лягли роботи наступних науковців, теорії держави та права та інших галузей права : В. Єрмоленко, О. Зайчук, С. Захаріна, Н. Оніщенко, О. Скакун, Д. Сопова, М. Фіцули, С. Фіялка. З адміністративного права: Б. Авер'янова, О. Бандурки, О. Безпалової, Ю. Битяка, В. Гаращука, Ю. Гаруста, І. Голосніченка, С. Гусарова, С. Ківалова, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка,

Р. Мельника, Д. Хорошковської, Г. Христова, тощо. Проте, названі вище вчені до аналізованої нами проблематики безпосередньо не зверталися, а досліджували інші більш загальні, спеціальні чи суміжні виклики.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії держави права, теорії адміністративного права та діючого законодавства сформулювати зміст академічної доброчесності.

Виклад основних положень. У попередніх наших наукових працях ми довели, що академічна доброчесність як об'єкт правових відносин, носить специфічний характер, є соціальним, правовим явищем, що розкриває складну соціальну, правову природу доброчесності, яка відповідає європейським вимогам країн-учасниць ЄС, направлену на забезпечення прав щодо інтелектуальної власності кожного громадянина відповідно до галузевих стандартів у сфері освіти.

Згідно із Законом України «Про освіту»[1] дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання. В свою чергу дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації (закон України про освіту) [3].

На наш погляд усі з вище зазначених положень профільного Закону про освіту що стосуються академічної доброчесності є такими що формують зміст зазначеної категорії. Відповідно наші наукові пошуки у цій статті будуть зосереджені на науковому розкритті, деталізації та уточненні вище зазначених законодавчих положень.

Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, означає, що це вказівка на джерело інформації, що приводиться у приклад (зовнішнє посилання) або запис, що пов'язує між собою частини документа – посилання на розділи, малюнки, таблиці, формули, додатки і т. д. (внутрішнє посилання) [5]. Такі посилання здійснюється у відповідності до ДСТУ 8302:2015 [12].

Наприклад, за методологію Університету Уолдена (США) правильне цитування джерел має важливе значення для уникнення плагіату у ваших текстах. Неправильне посилання на джерела може означати, що ідеї, інформація та фрази, які ви використовуєте, є вашими, хоча насправді вони виникли від іншого автора. Адже Проблеми з цитуванням можуть виникати, коли автори використовують занадто багато інформації з джерела, замість того, щоб включати власні ідеї та коментарі до інформації джерел. Цитований матеріал повинен ілюструвати, а не замінювати думку автора. Весь матеріал, який цитується, повинен сприяти основному аргументу автора наукового твору. Більшість наукових робіт мають містити різноманітні джерела за останні 3-5 років. По можливості краще уникати прямих цитувань [4].

Отже, правильне цитування та оформлення джерел має важливе протее вторинне значення, для оцінки наявності чи відсутності не академічної доброчесності. Адже саме основне щоб автор наукового твору послався на джерело запозиченої інформації,

в такий спосіб щоб воно було ідентифіковано, і не виникало сумніву у присвоєні чужих авторських прав. Відповідно, в тому випадку якщо здобувач вищої освіти посилення оформив не в повній відповідності до державного стандарту, чи відомчих правил, це може бути чинником зниження рівня оцінювання. Проте, не може вважатися порушенням академічної доброчесності.

Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права базується на спеціальному Законі України «Про авторські та суміжні права» згідно з яким базується на Конституції України і складається з відповідних норм Цивільного кодексу України, цього Закону, законів України, «Про кінематографію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу» та інших законів України, що охороняють особисті немайнові права та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав [2].

Отже, дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права базується точному дотриманні здобувача вищої освіти законодавчих норм права щодо суб'єктів права інтелектуальної власності.

Згідно із словником української мови «достовірний» це такий не викликає сумніву, цілком вірний, точний [8]. Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ. «Про авторське право і суміжні права» [2], розкриває, що надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, базується на дотриманні наступних правил: 1) використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків з виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення; 2) використання літературних і художніх творів в обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, передачах мовлення, звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру; відтворення у пресі, публічне виконання чи публічне сповіщення попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань чи публічно сповіщених творів такого ж самого характеру у випадках, коли право на таке відтворення, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення спеціально не заборонено автором; 3) видання та відтворення випущених у світ творів рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих та аудіотворів (аудіодокументів, аудіокниг) з нанесенням спеціального цифрового формату для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією, розмітки для зручної навігації з метою розповсюдження між особами з інвалідністю по зору та осіб з дислексією, а також поповнення бібліотечних фондів спеціалізованих бібліотек, бібліотек навчальних закладів та центрів реабілітації для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю по зору, громадських організацій сліпих, підприємств, установ, організацій, де працюють особи з інвалідністю по зору, крім випадків прямого чи опосередкованого використання цих творів з комерційною метою [2].

Отже, надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, як процедура аналізу наявності чи відсутності плагіату наукових праць це перевірка наукових текстів та інших наукова джерел на такі що не підлягають сумніву, вірні точні джерела, методики та виведені не їх основі наукові результати, що здійснюється у відповідності до вимог визначених в спеціальному законі про авторське право і суміжні права .

Самостійне виконання навчальних завдань для здобувачів освіти, як елемент недопущення академічної не доброчесності. Юридичні та педагогічні літературі ми не знайшли прямої: відповіді що таке самостійне виконання завдань. Єдина непряма

згадка ти розкриття категорії «списання», як виконання письмової роботи із залученням зовнішніх джерел інформації, крім тих, що дозволені до використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання [10].

Однак вона характеризує тільки окремі аспекти не самостійного виконання завдань здобувачами освіти. Педагогічній літературі аналізованого нами категорія згадується як сама по собі зрозуміла. Що для ґрунтовного науково дослідження та практики правозастосування буде неповним. Відповідно ми звернемось до енциклопедичних та загально теоретичних знань. Згідно із словником української мови «самостійний» це: 1) той який не перебуває під чиеюсь владою; 2) не підпорядкований, не підлеглий кому-, чому-небудь, вільний, незалежний; 3) здатний діяти сам, без сторонньої допомоги або керівництва; 4) здатний на незалежні дії, вчинки і т. ін.; 5) відособлений від інших, який в ряді інших має значення сам по собі; 6) який здійснюється своїми силами чи з власної ініціативи, без сторонньої допомоги або керівництва; 7) позбавлений сторонніх впливів; 8) оригінальний [9].

Не менш категорійним забутим є поняття «навчальне завдання». Проте, по вторинним джерелам нам вдалося виявити, що поняття про навчальне завдання дозволяє розглядати здатність учитися як бажання людини трансформувати практичне завдання в навчальне через пошук загального способу дії з наступним застосуванням цього способу в конкретних умовах практичного завдання. Таке розуміння здатності вчитися чітко позначає роль школи як суспільного інституту з вирощування здатності вчитися в здобувачів і її місце в сучасному освітньому просторі, що у сучасних умовах містить у собі як так зване формальне навчання, так і неформальне навчання. Навчальне завдання - це завдання, що вимагає від учня відкриття і освоєння в навчальній діяльності загального способу (принципу) розв'язання широкого кола практичних завдань. Навчальне завдання - це об'єктивний результат логіко-психологічного аналізу змісту навчання, для вчителів - це метод навчання, для учнів - це зміст їхнього навчання в конкретний період часу [6].

Отже, виконання навчального завдання для потреб нашого дослідження - це здатність здобувача у відповідності до певної методики розв'язувати імовірні типові ситуації із суспільного життя отримуючи при цьому нові та удосконалюючи набуті теоретичні та практичні навички

Виходячи з таких енциклопедичних знань, а також предмета нашого аналізу можна сформулювати наступне узагальнення щодо наукового розуміння щодо самостійного виконання навчального завдання, як здатності і одночасно обов'язку здобувача освіти відособлено від інших осіб, самостійно без сторонньої допомоги у відповідності до визначеної методики розв'язувати імовірні типові ситуації із суспільного життя, формуючі нові наукові положення та (або) отримуючи при цьому нові та удосконалюючи набуті теоретичні та практичні навички.

Контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти базується на загальних засадах інституту публічного контролю. Згідно із словником української мови «контроль» це: перевірка, облік діяльності кого, чого-небудь, нагляд за кимось, чимось; установа або організація, що здійснює нагляд за ким, чим-небудь або перевіряє його [13].

На думку Академіка С. Ківалова до ознак контролю, що здійснюється суб'єктами публічної адміністрації можна віднести наступні: 1) публічно-владний характер, що забезпечується здійсненням контролю від імені та в інтересах держави на підставі застосування публічно-владних повноважень, якими наділені суб'єкти законом; 2) законність, що виражено у нормативному закріпленні правомочності суб'єктів здійснювати діяльність, змістом якої є контроль; 3) об'єктивність, що має вияв у незалежності та

неупередженості суб'єктів при здійсненні діяльності, яку спрямовано на досягнення мети контролю; 4) всесторонність, яка забезпечується оцінкою за діяльністю контролюваного суб'єкта із позиції законності, доцільності, ефективності; 5) забезпечення можливістю втручання контролюючого суб'єкта у діяльність контролюваного тощо. Метою контролю є виявлення помилок у процесі управління, їх своєчасне виправлення і недопущення повторення, а також забезпечення відповідності між поставленими цілями та фактичними діями учасників адміністративного права. Щодо градації контролю, то на погляд С. Ківалова як напряму діяльності суб'єктів публічної адміністрації, то її можна здійснити на основі наступних підстав: в залежності від суб'єкта контролю (державний та муніципальний контроль), об'єкта контролю (контроль за дотриманням прав і свобод людини та громадянина (контроль за реалізацією прав і свобод людини та громадянина, контроль за притягненням до відповідальності за порушення прав і свобод людини та громадянина, контроль за наданням публічних послуг тощо), характеру зв'язків між контролюючим суб'єктом та підконтрольним (зовнішній та внутрішній контроль), специфіки суспільних відносин щодо яких здійснюється контроль (екологічний контроль, фінансовий контроль, митний контроль, контроль за застосуванням законодавства про запобігання та протидію корупції; санітарно-епідеміологічний контроль, архітектурно будівельний контроль тощо), тривалості державного контролю (постійний контроль, тимчасовий контроль, періодичний контроль, разовий контроль), в залежності від стадії діяльності, що підлягає державному контролю (попередній контроль, поточний контроль, наступний контроль) [11].

Тим самим, в залежності від суб'єкта контролю контроль у сфері правового забезпечення академічної доброчесності вищої освіти в Україні поділяється на: 1) за суб'єктами на - приватний (як самостійний так і незалежний); публічний, що здійснюється публічними установами, наприклад адміністрацію вищих навчальних закладів; та державний який здійснюється уповноваженими на те суб'єктами публічної адміністрації наприклад МОН чи національній агенцію з якості вищої освіти; 2) за рівнем реалізацією прав і свобод людини та громадянина: а) перевірки які сприяють здобувачам вищої освіти виявити недоліки і помилки у цитуванні та інших аспектах які можуть бути розцінені як академічна не доброчесність; б) перевірки які здійснюється атестуючими органами з можливості застосування щодо здобувача вищої освіти заходів адміністративного примусу, наприклад позбавлення наукового ступеня чи вченого звання.

Отже, контроль у сфері правового забезпечення академічної доброчесності вищої освіти це перевірка наявності чи відсутності у наукових творах здобувача вищої освіти ознак академічної не доброчесності, що здійснюється за приватною ініціативою чи у публічно-правовий спосіб. В останньому випадку із певними юридичними наслідками для здобувача вищої освіти.

М. Фіцула доводить, що об'єктивне оцінювання результатів навчання педагогічними та науково-педагогічної працівниками базується на теоретичних та практичних положеннях теорії підготовки вищої школи. Тобто, успіхи навчально-пізнавальної діяльності студентів характеризуються кількісними та якісними показниками, що виражаються і фіксуються оцінкою. Оцінювання знань — визначення й вираження в умовних одиницях (балах), а також в оцінних судженнях викладача знань, умінь і навичок студентів відповідно до вимог навчальних програм. У сучасній педагогіці вищої школи спостерігаються різні підходи до визначення критеріїв оцінювання результатів пізнавальної діяльності студентів. А. Бойко наголошує, що об'єкт оцінювання це структурні компоненти навчальної діяльності, а саме: 1) змістовий компонент — обсяг знань про об'єкт вивчення відповідно до навчальних програм, державних

стандартів). При оцінюванні підлягають аналізу такі характеристики знань: повнота, правильність, логічність, усвідомленість (розуміння, виокремлення головного і другорядного); вербалізація, тобто словесне оформлення (переказ, пояснення); вміння застосовувати знання тощо; 2) операційно-організаційний компонент – здатність студента обирати способи дій з огляду на навчальну програму з оцінюваної дисципліни (предметні дії); індивідуальні розумові здібності, тобто вміння порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати тощо (розумові дії); навички аналізувати, планувати, організовувати, контролювати процес і результати виконання завдання, діяльність загалом (загальнонавчальні дії). Підлягають аналізу також правильність, самостійність виконання за умов новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові); розуміння та словесне оформлення: відтворення (переказ), пояснення, застосування в умовах новизни тощо; 3) емоційно-мотиваційний компонент – ставлення до навчання (байдуже, недостатньо позитивне, зацікавлене, яскраво виражене, позитивне). Саме ці характеристики можуть бути взяті за основу визначення рівня навчальних досягнень, загальних критеріїв їх оцінювання та відповідних оцінок (у балах) [7].

Отже, об'єктивне оцінювання результатів навчання педагогічними та науково-педагогічними працівниками – це теоретичні та практичні положення теорій підготовки вищої школи. А саме, успіх навчально-пізнавальної діяльності студента кількісними та якісними показниками, що виражають і фіксують оцінками.

Висновки. Усе вище викладене дає можливість сформулювати наступні узагальнення щодо змісту правового забезпечення академічної доброчесності вищої освіти в Україні:

1) зміст дотримання академічної доброчесності передбачає дотримання здобувачами освіти та науковцями усієї сукупності вимог: а) посилення на джерела інформації; б) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; в) надання достовірної інформації про методики і результати досліджень; г) самостійне виконання навчальних завдань; д) контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; ж) об'єктивне оцінювання результатів навчання;

2) правильне цитування та оформлення джерел має важливе вторинне значення, для оцінки наявності чи відсутності академічної не доброчесності, адже саме основне щоб автор наукового твору послався на джерело запозиченої інформації, в такий спосіб щоб воно було ідентифіковано, і не виникало сумніву у присвоєні чужих авторських прав;

3) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права базується на точному дотриманні автора наукового чи навчального твору прав суб'єктів права інтелектуальної власності;

4) надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, як процедура аналізу наявності чи відсутності плагіату в наукових працях це використання у наукових текстах таких джерел дослідження, які не підлягають сумніву, а методики та виведені не їх основі наукові результати вірними;

5) наукове розуміння самостійного виконання навчального завдання - це здатність і одночасно обов'язок здобувача освіти відособлено від інших осіб, самостійно без сторонньої допомоги у відповідності до визначеної методики розв'язувати імовірні типові ситуації із суспільного життя, формуючи нові наукові положення та (або) отримуючи при цьому нові та удосконалюючи набуті теоретичні та практичні навички;

6) контроль у сфері правового забезпечення академічної доброчесності вищої освіти це перевірка наявності чи відсутності у наукових творах здобувача вищої освіти ознак академічної не доброчесності, що здійснюється за приватною ініціативою чи у публічно-правовий спосіб, останньому випадку із певними юридичними наслідками для здобувача вищої освіти.

7) об'єктивне оцінювання результатів навчання педагогічними та науково-педагогічними працівниками – це теоретичні та практичні положення теорій підготовки вищої школи, а саме, успіх навчально-пізнавальної діяльності студента кількісними та якісними показниками, що виражають і фіксуються оцінками.

Отже, зміст правового забезпечення академічної доброчесності вищої освіти в Україні - це здійснення приватними та публічними суб'єктами аналізу системи необхідних і достатніх адміністративно-правових та цивільно-правових заходів, на основі реалізації норм права, правових доктрин, процедурних прецедентів, які у сукупності запобігають порушенню права інтелектуальної власності, формують у здобувачів освіти та науковців високий рівень етичних принципів, дають об'єктивну можливість застосовувати заходи юридичного впливу до порушників з метою забезпечення довіри до результатів навчання, наукових та творчих досягнень.

Список використаних джерел:

1. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38-39, ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19#n613>.
2. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 13, ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.
3. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. Лист від 23.10.2018 № 1/9-650. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>
4. Using Evidence: Citing Sources Properly. Walden University. 2022. URL: <https://academicguides.waldenu.edu/writingcenter/evidence/citation>.
5. Кудінов І. Основи наукового цитування. 2019. URL. <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Kudinov-I.O.-Osnovi-naukovogo-czituvannya.pdf>.
6. Старагіна І. Поняття про навчальне завдання в науковій спадщині В. Давидова. Система розвивального навчання Ельконіна-Давидова в шкільній практиці: науково-методичний збірник. ННМЦ «Розвиваюче навчання» Харків. 2012. С. 30-44. URL. <https://ippo.if.ua/predmety/pochatkove/media/files/tmp33C.pdf>.
7. Фіцула М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: «Академвидав» 2006 352 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/412096.pdf.
8. Словник української мови: в 11 томах. Том 2, 1971. С.388. URL: <http://sum.in.ua/s/dostovirnyj>.
9. Самостійний. Словник української мови: в 11 томах. Том 9. 1978. С. 46. URL: <http://sum.in.ua/s/samostijnyj>.
10. Поняття академічної доброчесності згідно з Законом України «Про освіту», частина 7 стаття 42. ХДУ. URL: <https://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Actual/AntiPlagiarism.aspx?lang=uk>.
11. Ківалов С. В. Контроль як напрям діяльності суб'єктів публічної адміністрації. *Правове життя сучасної України* у 3 т. матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса. Гельветика Т. 2. 2020. С. 3-6.
12. Гузенко С. Інформація та документація. Бібліографічне посилання ДСТУ 8302:2015. Бібліотека університету імені Бориса Грінченка. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302.pdf.
13. Контроль. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. С. 271. URL: <http://sum.in.ua/s/kontrolj>.